

Μάθημα 49ο

Ἡ ἐξαπάτηση καί ἡ περιέργεια τῆς Εὗας.

Ὡς τώρα, παιδιά, ἀναλύσαμε τὰ τοῦ διαλόγου μεταξύ τῆς Εὗας καί τοῦ διαβόλου. Θά ἐνθυμεῖστε ὅτι γιά τὰ θέματα ἐκεῖνα ἀφιερώσαμε πολλά μαθήματα – ἂν θυμᾶμαι, ἔξι – καί εἶδαμε ὅτι ὑπάρχει πολύ περιεχόμενο στόν διάλογο αὐτόν ἀνάμεσα στήν Εὗα καί τόν ὄφι, δηλαδή τόν διάβολο.

Ἀλλά τίθεται ἓνα ἐρώτημα: Ἄραγε ἐκεῖνος ὁ διάλογος πού ἔγινε ἀνάμεσα στήν Εὗα καί τόν διάβολο εἶχε συνέπειες; εἶχε ἀποτελέσματα; Καί ἂν εἶχε, αὐτά πού ἐπέπεσαν; ποιόν ἔβλαψαν; τόν διάβολο ἢ τήν Εὗα; Τί ἀποτελέσματα εἶχε αὐτός ὁ διάλογος;

Ἀσφαλῶς καί εἶχε ἀποτελέσματα ὀλέθρια, παιδιά, καταστρεπτικώτατα, τόσο γιά τοὺς πρωτοπλάστους ὅσο καί γιά τοὺς ἀπογόνους τους, ἀλλά καί γιά τήν κτιστή δημιουργία, ἀκόμη καί γιά τόν ἴδιο τόν διάβολο. Αὐτός δέ, μ' αὐτή τήν πράξη του, πέραν τῶν ὅσων ὑπερηφανεύθηκε ἔναντι τοῦ Θεοῦ, ἀναμφισβήτητα θά ἔχει καί βαρύτερη κόλαση ἀπό τόν Θεό.

Θά πρέπει ὁμως νά δοῦμε αὐτά πού διημεΐφθησαν μετά τόν διάλογο, γιατί ἀποτελοῦν σπουδαῖα στοιχεῖα,

γεμᾶτα θεολογία, ἀλλὰ καί πρακτικά συμπεράσματα, πού μᾶς εἶναι πολύ χρήσιμα στή ζωή μας.

Ἦδη ὁ διάβολος πέτυχε νά ἐξαπατήσῃ τήν Εὐά καί νά τήν ὀδηγήσῃ σέ μία τέτοια κατάσταση σκέψεων καί ἐπιθυμιῶν, ὥστε νά γίνῃ ἡ ἴδια δέσμια τῶν σκέψε-
 ῶν της καί τῶν ἐπιθυμιῶν της, φυσικά πάντοτε μέ τή δι-
 κή της θέληση. Ἐφόσον ἔφθασε νά ἀνοίξῃ διάλογο μέ
 τόν διάβολο, γεννήθηκαν, ἡ ἀναπτύχθηκαν μέσα στήν
 ὑπαρξή της, μέσα στήν ψυχή της, καταστάσεις πολύ ἔν-
 τονες καί πρωτόγνωρες, τίς ὁποῖες βεβαίως πρέπει νά
 ἀναλύσουμε. Ἀντιστοίχως καί στήν ψυχή τοῦ Ἀδάμ δη-
 μιουργήθηκαν ἀνάλογες καταστάσεις.

Θά σᾶς πῶ ἐνδεικτικά μόνο μία περίπτωση, γιά νά
 δεῖτε τί βάθος ὑπάρχει, καί ὅτι δέν πρέπει νά ἀπουσιάζο-
 ρουμε ἀπό τά μαθήματά μας.

Ὅταν ὁ Θεός ρώτησε τόν Ἀδάμ, *Ἀδάμ, ποῦ εἶσαι;*
 ἐκεῖνος ἀπάντησε: *Κρύφτηκα, γιατί φοβήθηκα...* Καί
 ὅταν ὁ Θεός τόν ξαναρώτησε *Γιατί φοβήθηκες; Μή-
 πως ἔφαγες ἀπό τόν καρπό πού εἶπα νά μή φᾶτε;* ἐκεῖ-
 νος εἶπε: *Δέν φταίω ἐγώ· ἡ γυναίκα πού μοῦ ἔδωσες!*
 Ἐπάνω σ' αὐτή τήν φράση σχολιάζω ἕνα μόνο σημεῖο,
 ἄν καί ὑπάρχει πλησμονή σημείων· ὅταν θά φθάσουμε
 ἐκεῖ, θά τό δεῖτε.

Ἐκείνη τή στιγμή ὁ Ἀδάμ εἶχε νά διαλέξῃ ἀνάμε-
 σα σέ δύο θέσεις. Ἡ μία ἦταν νά πεῖ: *Κύριε, ἔφταιξα,
 καί συγχώρεσέ με, ἡ συγχώρεσέ μας γι' αὐτό πού κά-
 ναμε.* Ἦταν ἡ μία θέση, ἡ μετάνοια· ἡ ἀναγνώριση τοῦ
 λάθους καί ἡ μετάνοια. Ἡ ἄλλη θέση ἦταν νά πεῖ στόν
 Θεό: *Δέν φταίω ἐγώ, ἀλλὰ ἡ γυναίκα πού μοῦ ἔδωσες,*
 τήν ὁποία θέση καί ἐπέλεξε.

Ξέρετε όμως τί έγινε ἐδῶ στὸν Ἀδάμ; ἀναμφισβήτητα τοῦ δημιουργήθηκε μία ἐνοχή, καθὼς παρέβη μιὰ ἐντολή. Αὐτὴ τὴν ἐνοχή τὴν συνειδητοποίησε ὁ Ἀδάμ· δὲν τὴν ἀναγνωρίζει ὅμως, ἀλλὰ κάνει κάτι ἄλλο· τὴν ἀπωθεῖ. Ποῦ τὴν ἀπωθεῖ; στό ὑποσυνείδητο. Ἀπὸ τὴν στιγμή ἐκείνη ὁ Ἀδάμ, δηλαδή ἡ ἀνθρωπότητα, ἀποκτᾶ ὑποσυνείδητο. Καί ἀπωθήθηκε στό ὑποσυνείδητο ἡ ἐνοχή γιατί, ὅπως τουλάχιστον βλέπουμε στὴν Ἁγία Γραφή, ὁ Ἀδάμ, κάποια στιγμή, ἔστω καί ἐκ τῶν ὑστέρων, δὲν ἔδειξε κάποια μετάνοια.

Ἔχουμε λοιπὸν ἀπόθηση τῆς ἐνοχῆς στό νεοδημιουργημένο ὑποσυνείδητο, μέ ἀποτέλεσμα νά ἔχουμε στό ἀνθρώπινο γένος ὅλα αὐτά πού λέμε *ψυχολογικά προβλήματα*. Ὀλόκληρη ἡ νευρολογία, ἡ ψυχολογία καί ἡ ψυχιατρική στηρίζονται σ' αὐτό τό σημεῖο, ἐπάνω στό θέμα ἐνοχή. Ἡ ἐνοχή αὐτή τελικά εἴτε διαλύεται μέ τὴν μετάνοια, εἴτε ἀπωθεῖται στό ὑποσυνείδητο –θά ἔχετε ἀκούσει τὴ λέξη *ἀπωθημένα*– μέ ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία ψυχολογικῶν προβλημάτων.

Ἀπ' αὐτό καί μόνο πού σᾶς εἶπα, παιδιά, μπορεῖτε νά καταλάβετε πόσο σπουδαῖα θέματα εἶναι αὐτά πού, πρῶτα ὁ Θεός, θά ποῦμε ἐφέτος.

Ἀλλά ἂς δοῦμε τί λέει τό 6ο χωρίο, ἐκεῖ πού εἶχαμε σταματήσει πέρυσι.

«Καὶ εἶδεν ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρωσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὥραϊόν ἐστι τοῦ καταναῶσαι, καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε.»¹ Ἡ γυναῖκα, ἡ Εὐα, εἶδε ὅτι ἦταν «καλὸν τὸ

1. Γέν. 3, 6.

ξύλον» –καλό σημαίνει ὠραῖο, ἄν καί χρησιμοποιεῖ καί παρακάτω τή λέξη ὠραῖον– ὅτι τό δένδρο ἦταν ὠραῖο, δηλαδή νά τρωῶς τούς καρπούς του, καί ὅτι ἦταν πολύ ἄρεστό, ἐπιθυμητό δηλαδή, στό νά τό βλέπεις, ἀλλά καί πολύ ὠραῖο «τοῦ κατανοῆσαι», στό νά τό ἀπολαμβάνεις.

Ἐδῶ ὑπάρχουν τρία ἐπίθετα, καλόν, ἄρεστόν καί ὠραῖον, τά ὁποῖα εἶναι συνώνυμα.

Καί ἄπλωσε τό χέρι της ἡ Εὐά καί ἔφαγε. Δηλαδή βλέπουμε ἐδῶ, παιδιά, ὅτι ἡ Εὐά ἐξαπατήθηκε ἀπό τήν ἴδια της τήν ἐπιθυμία.

Ἐπάνω σ' αὐτό τό «εἶδεν» θά δεῖτε πόσα πράγματα θά ποῦμε· ὄχι σήμερα ὅμως. Πολλά πράγματα! Θά μείνετε ἐκπληκτοί ἅμα δεῖτε τί μπορεῖ νά πεῖ κανεῖς πάνω σέ μία λέξη.

Ἀλλά ἐδῶ ἡ Εὐά δέχθηκε, θά λέγαμε, μία ἐπίθεση τέτοια, πού νά τῆς προκληθεῖ ἡ ἐπιθυμία. Ὅταν, ἐπί παραδείγματι, περνᾶμε ἔξω ἀπό ἕνα κατάστημα, ἕνα σουβλατζίδικο, καί μυρίζουμε τή μυρωδιά, τήν τσίκνα ἀπό τό σουβλάκι, ἀμέσως δημιουργεῖται μία ἐπιθυμία. Ἄν μάλιστα ἔχουμε καί χρήματα, δέν διστάζουμε νά μποῦμε στό κατάστημα νά πάρουμε ἕνα σουβλάκι καί νά τό φᾶμε γιά νά ἱκανοποιήσουμε τήν ἐπιθυμία μας.

Αὐτό ἔπαθε καί ἡ Εὐά, παιδιά· δελεάστηκε ἀπό αὐτό πού εἶδε, καί ὑπέκνυψε στήν ἐπιθυμία της. Ἡ ἐπιθυμία αὐτή γεννήθηκε μέσα της γιά πρώτη φορά. Αὐτό ἔχει πάρα πολλή σημασία, ὅτι γιά πρώτη φορά γεννιέται ἡ ἐπιθυμία μέσα στήν Εὐά· θά τό δοῦμε αὐτό σέ ιδιαίτερο μάθημα μάλιστα.

Οὐσιαστικά ὅμως ἡ Εὐά ἔπαθε κάτι κακό· ἐξαπα-

τήθηκε! Ναί, μπορούσε νά εξαπατηθεῖ· γι' αὐτό καί ἐξαπατήθηκε. Μάλιστα, ἡ ἴδια ἡ Ἀγία Γραφή μᾶς τό σημειώνει στό βιβλίο τῆς *Γενέσεως*, λίγο πιό κάτω: «καί εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῇ γυναικί· τί τοῦτο ἐποίησας; καί εἶπεν ἡ γυνή· ὁ ὄφεις ἠπάτησέ με, καί ἔφαγον».² Ὁ ὄφεις μέ ἐξαπάτησε καί παρέβηκα τήν ἐντολή Σου, καί ἔφαγα. Ὡστε λοιπόν ἡ Εὐά ἐξαπατήθηκε.

Τό σημειώνει αὐτό καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν *Α' Πρὸς Τιμόθεον* ἐπιστολή: «Ἀδὰμ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὐά· καί Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε»³. Πρῶτα πλάστηκε ὁ Ἀδὰμ καί ὕστερα ἡ Εὐά· καί ὁ Ἀδὰμ δέν ἐξαπατήθηκε, ἀλλὰ ἡ γυναίκα, ἀπατηθεῖσα, ἔπese στήν παράβαση.

Καί στήν *Β' Πρὸς Κορινθίους* ἐπιστολή του, μᾶς λέει: «φοβοῦμαι δὲ μήπως, ὥς ὁ ὄφεις Εὐάν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρεῖ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἀπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν»⁴. Φοβᾶμαι μήπως, ὅπως τό φίδι ἐξαπάτησε τήν Εὐά μέ τήν κακία του, ἔτσι θά διαφθαροῦν καί οἱ σκέψεις σας καί θά απομακρυνθοῦν ἀπὸ τήν ἀπλότητα πρὸς τὸν Χριστό. Ἐκεῖνο πού ἔπαθε ἡ Εὐά, νά ἐξαπατηθεῖ ἀπὸ τό φίδι, ἀπὸ τὸν διάβολο, φοβᾶται ὁ Ἀπόστολος μήπως πάθουν τό ἴδιο πράγμα καί οἱ Κορίνθιοι.

Ὡστε λοιπόν ἡ Εὐά ἐξαπατήθηκε. Ὁ Ἀδὰμ ὅμως δέν ἐξαπατήθηκε· ἀλλὰ τί; παρασύρθηκε.

Υπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τοῦ νά ἐξαπατηθεῖς καί τοῦ νά παρασυρθεῖς;

2. *Γέν.* 3, 13.

3. *Α' Τιμ.* 2, 15.

4. *Β' Κορ.* 11, 3.

Ἵπάρχει. Ἡ ἐξαπάτηση προϋποθέτει λιγότερη δύναμη στό νά καταλάβεις κάτι, νά ἐννοήσεις κάτι, ἐνῶ τό νά παρασυρθεῖς προϋποθέτει λιγότερη δύναμη στό νά θέλεις. Συνεπῶς ἡ ἐξαπάτηση τῆς γυναίκας ἦταν στό ἐπίπεδο τό νοητικό· ἐξαπατήθηκε νοητικά ἡ Εὐα. Δηλαδή, συγκεκριμένα, σκέφτηκε: *Ὡραῖο πράγμα νά γίνει κανεῖς θεός!* τῆς ἄρесе ἡ πρόταση τοῦ διαβόλου. Ἔτσι, σκέφθηκε ὅτι ἦταν μιά εὐκαιρία πού μπορούσε νά τήν ἐκμεταλλευθεῖ. Πράγματι λοιπόν ἐδῶ ἔχουμε μιά ἐξαπάτηση τοῦ νοῦ τῆς Εὐας.

Ἀντιθέτως, ὁ Ἀδάμ μπορούσε νά γνωρίζει ἀνά πᾶσα στιγμή ὅτι αὐτό πού κάνει δέν εἶναι σωστό, ὅτι συνιστᾷ παράβαση τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ὅτι αὐτό θά ἐπιφέρει τόν θάνατο, ὅπως εἶπε ὁ Θεός. Ἄρα, ἀφοῦ τό ξέρει, τό πρόβλημά του δέν εἶναι ἐπί νοητικοῦ ἐπιπέδου, ἀλλά εἶναι ἐπί βουλευτικοῦ ἐπιπέδου· ἔχει ἀσθενή βούληση, καί παρασύρεται.

Εἶναι αὐτό πού λέμε: *Ξέρω ὅτι σήμερα εἶναι Παρασκευή καί ὅτι πρέπει νά νηστεύω. Ἀλλά δέν μπορῶ· τρέχουν τά σάλια μου ἀπ' τό σουβλάκι πού βλέπω, καί τό τρώω.* Ἐδῶ δέν ἐξαπατῶμαι, ἀλλά παρασύρομαι. Πότε ἐξαπατῶμαι; Ὅταν μέ πείσουν –στό παράδειγμα πού εἶπα– ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας τώρα ἔχει καταργήσει τή νηστεία τῆς Παρασκευῆς, καί μπορούμε νά τρώμε. Αὐτό εἶναι ἐξαπάτηση. Καταλάβετε λοιπόν τή διαφορά τοῦ παρασύρομαι καί τοῦ ἐξαπατῶμαι;

Βέβαια, καί οἱ γυναῖκες καί οἱ ἄνδρες μποροῦν νά ἐξαπατηθοῦν. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέει ὅτι «*γυναικῶν τὸ ἀπατᾶσθαι*»⁵, ὅτι οἱ γυναῖκες μποροῦν εὐκολό-

5. Βλ. PG 61, 555 καί PG 62, 644.

τερα νά ἀπατηθοῦν, ἐνῶ οἱ ἄνδρες νά παρασυρθοῦν. Ξαναλέω ὅμως πὼς αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ἕνας ἄνδρας δέν μπορεῖ νά ἐξαπατηθεῖ κάποια στιγμή, ἢ ὅτι μιὰ γυναίκα δέν μπορεῖ νά παρασυρθεῖ. Πάντως, ὅπως κι ἂν ἔχει τό πράγμα, ἡ ἐξαπάτηση ὀφείλεται σέ ἔλλειψη ταπεινώσεως. Εἶναι πολύ ἀπλό. Κοιτάξτε πόσο ἀπλό.

Θά μπορούσε ἡ Εὐα νά πεῖ: Δέν ξέρω τί εἶναι αὐτό πού μοῦ λές, διάβολε· ἀλλά ξέρω ὅτι ὁ Θεός εἶπε νά μὴ φᾶμε ἀπὸ τὸν καρπὸ αὐτόν. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού θά βάλω σέ μιὰ διαδικασία τὸν ὀρθολογισμό μου νά καταλάβει κάτι, ἐκεῖ θά ἐξαπατηθῶ. Ὅταν ὅμως πῶ ἀπλᾶ τό εἶπε ὁ Θεός, τελείωσε, τότε σώθηκα. Αὐτό εἶναι ἡ ταπείνωση.

Καί μάλιστα σᾶς τό συνιστῶ. Κάποτε μπορεῖ νά βρεθεῖτε μέ ἀνθρώπους πού νά εἶναι δεινοί στό νά σᾶς ποῦν σπουδαῖα πράγματα καί νά σᾶς πείσουν, νά σᾶς κολλήσουν στὸν τοῖχο, πού λέμε. Ἐσεῖς ὅμως θά εἴσαστε γαντζωμένοι στό θέλημα τοῦ Θεοῦ! Θά πεῖτε, καί σ' αὐτούς καί στὸν ἑαυτό σας: Δέν μπορῶ νά σοῦ ἀπαντήσω, δέν ξέρω πιό πολλά· ἀλλά ξέρω μόνο ὅτι αὐτό τό λέει ὁ Θεός, πού ἐγὼ πιστεύω. Ὅ,τι καί ἂν μοῦ λές τώρα ἐσύ, δέν τό δέχομαι. Τό λέει ὁ Θεός, τό λέει ἡ Ἐκκλησία, τελείωσε! Αὐτό εἶναι ταπείνωση. Γιατί εἶναι ταπείνωση; Διότι ἀπλούστατα δέν βάζουμε ὡς αὐθεντία τὴ δική μας κρίση καί τὴ δική μας σκέψη, ἀλλά βάζουμε ὡς αὐθεντία τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, βάζουμε ὡς αὐθεντία δηλαδή τὸν ἴδιο τὸν Θεό. Αὐτό εἶναι πάρα πολύ σπουδαῖο.

Πρέπει νά σᾶς πῶ ὅτι ἕνα ἀκόμη στοιχεῖο εἶναι ἡ κολακεία, πού ἔρχεται νά μεγαλώσει περισσότερο τὴν ἀπάτη.

Θυμηθεῖτε ἐκεῖνον τόν αἰσώπειο μύθο, πού ἡ ἄλεπού εἶπε στόν κόρακα ὅτι ἔχει πολύ ὠραία φωνή. Ἐνῶ ἐκεῖνος κρατάει στό στόμα του ἓνα κομμάτι τυρί, αὐτή τοῦ λέει: *Τί ὠραῖα πού τραγουδᾷς, κόρακα!... Μοῦ κάνεις τή χάρη ν' ἀκούσω λίγο τή φωνή σου; Κι ἐκεῖνος κολακεύτηκε καί ἐξαπατήθηκε. Δέν παρασύρθηκε· ἐξαπατήθηκε ὁ κόρακας. Βεβαίως, γιά νά τραγουδήσει –καί τί θά τραγουδοῦσε; ἓνα κρᾶ θά ἔκανε!– ἔπρεπε νά ἀνοίξει τό στόμα του. Ἄφησε λοιπόν τό τυρί νά τοῦ πέσει κάτω γιά νά τραγουδήσει, τό ἄρπαξε ἡ ἄλεπού καί ἔφυγε. Πῶς κατάφερε ἡ ἄλεπού νά τό πετύχει αὐτό; Μέ τήν κολακεία· εἶπε στόν κόρακα ὅτι εἶναι πολύ ὠραία ἡ φωνή του.*

Τό καταλάβατε λοιπόν ὅτι στήν περίπτωση τῆς Εὐᾶς ἡ κολακεία ἦταν πολύ σημαντική; Ὁ διάβολος εἶπε στήν Εὐᾶ «ἔσεσθε ὡς θεοί», θά γίνετε σάν θεοί! Μικρό πράγμα εἶναι αὐτό; Συνεπῶς κολακεύτηκε ἡ Εὐᾶ. Εἶναι σάν νά ἔρθει κάποιος στό σπίτι σας καί νά πεῖ στόν πατέρα σας: *Ξέρεις, τήν κόρη σου, φτωχοί ἄνθρωποι εἴσαστε, θά τή βάλουμε σέ μιά μεγάλη θέση, θά ἔχει πολύ μεγάλο μισθό, καί μέσα σ' ἓνα-δύο χρόνια θ' ἀποκτήσετε μιά πολυκατοικία, γιατί εἴσαστε ἄνθρωποι σπουδαῖοι καί τό ἀξιζετε!* Ἀρχίζει κανεῖς λοιπόν νά λογαριάζει μερικά πράγματα. Ἔτσι καί ἡ Εὐᾶ· ὅταν ἄκουσε ὅτι μπορεῖ νά γίνει μία θεός, ἀναμφισβήτητα κολακεύτηκε.

Στό σημεῖο αὐτό θά ἤθελα πολύ νά προσέξουμε. Μή ξεχνᾷμε ὅτι ὁ διάβολος τήν ἴδια μέθοδο μεταχειρίζεται σέ ὅλες τίς γενιές τῶν ἀνθρώπων, δηλαδή στούς ἀπογόνους τοῦ Ἀδάμ. Ποιά μέθοδο; τήν ἐξαπάτηση.

Καί θά ἤθελα, πρῶτα-πρῶτα, νά σᾶς ἐπισημάνω νά προσέξετε τήν φιλαρέσκεια καί τή μόδα. Βεβαίως, φιλαρέσκεια δέν ἔχουν μόνο οἱ γυναῖκες· ἀπλῶς τήν ἔχουν περισσότερο οἱ γυναῖκες. Φιλαρέσκεια ἔχουν καί οἱ ἄνδρες, ὅπως καί τή μόδα. Μόδα καί φιλαρέσκεια πᾶνε μαζί, διότι ἡ μόδα δέν κάνει τίποτε ἄλλο παρά νά κολακεύει τήν φιλαρέσκεια. Ὅταν θά ντυθεῖς μέ κάποια ροῦχα, μέ κάποια στολή, μέ κάποια ὑποδήματα, καί σοῦ ποῦν οἱ ἄλλοι σοῦ πηγαίνει, σέ κάνει *χαριτωμένο, χαριτωμένη*, ἀναμφισβήτητα ἐκεῖ κολακεύεσαι.

Ἀλλά ἀντιλαμβάνεστε, παιδιά, ὅταν κανεῖς γίνεται δοῦλος τῆς φιλαρεσκείας του, ὅταν χαζεύει στόν καθρέφτη ὥρες τῶν ὥρῶν, τότε ἀρχίζει νά δημιουργεῖται ἓνα κύκλωμα αὐταρεσκείας, δηλαδή ἀρχίζει νά ἐρωτεύεται, νά ἀγαπάει τόν ἑαυτό του... νά χαμογελᾷ στόν καθρέφτη, καί νά ξαναχαμογελᾷ στόν καθρέφτη, καί νά στολίζεται, καί νά ξαναφτιάχνεται... Τό ἀντιλαμβάνεστε ὅτι αὐτό εἶναι μιά ἀπάτη; Ὁ δέ καθρέφτης ἐξαπατᾷ. Δέν ἐξαπατᾷ βέβαια ὁ καθρέφτης ὡς ἀντικείμενο, ἀφοῦ ἓνα γυαλί εἶναι, ἀλλά ἡ ἀπάτη ὑπάρχει μέσα στήν ψυχή μας. Προσέξτε λοιπόν, διότι ἡ φιλαρέσκεια, ιδίως γιά τήν γυναῖκα, εἶναι ἡ πεπονόφλουδα ἐκείνη πού, ἅμα τήν πατήσῃ, μπορεῖ νά βρεθεῖ ἐκεῖ πού δέν θά περίμενε ποτέ. Ὅταν ὁ ἄλλος τῆς πεῖ *ἔχεις ὠραία φωνή... ἔχεις ὠραῖα μάτια... ἔχεις ὠραῖο παράστημα... εἶσαι ἔξυπνη...* ἢ δέν ξέρω τί ἄλλο, ἐκεῖ τήν παθαίνει ἡ κοπέλα· ιδιαιτέρως ἡ κοπέλα!

Κι ἓνα δεύτερο σημεῖο, ἐπίσης ἀξιοσημεῖωτο. Μία κοπέλα, ἡ ἓνα ἀγόρι, μπορεῖ νά ἐξαπατηθεῖ σέ ἠθικῆς φύσεως θέματα, ιδίως γύρω ἀπό τό ἄλλο φύλο, ὅταν νομίζει ὅτι ἐκεῖ θά βρεῖ μιά πληρότητα, μιά κατανόη-

ση, θά βρεῖ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, καί δέν θά ὑστερεῖ ἔναντι τῶν ἄλλων πού κάνουν ἔτσι, γιατί αὐτό λέει ἡ μόδα.

Καί μή ξεχνᾶτε, μόδα δέν εἶναι μόνο στό ντύσιμο· μόδα εἶναι μιά νοοτροπία, ἕνας τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι, πῶς σκέπτομαι σέ μιά δεδομένη ἐποχή. Ἄς ποῦμε μόδα σήμερα εἶναι ἔτσι νά παντρευόμαστε, ἔτσι νά φτιάχνουμε τό σπίτι μας... νά ἔχουμε αὐτοκίνητο, νά ἔχουμε ἐκεῖνο καί ἐκεῖνο ἢ ὅ,τι ἄλλο... ἢ νά μήν ἔχουμε ἐκεῖνο κι ἐκεῖνο πού εἶχαν οἱ παλαιότεροι. Αὐτό εἶναι ἕνας τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι. Ἄν θέλετε, ἡ μόδα, στήν ἐποχή μας τουλάχιστον, εἶναι ὑλιστική· διότι καί ἡ νοοτροπία τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ὑλιστική, καθὼς σκεφτόμαστε ὑλιστικά. Μή νομίζετε λοιπόν ὅτι ἡ μόδα εἶναι κάτι περιορισμένο.

Ἔτσι, πολλές φορές, σέ θέματα ἠθικῆς φύσεως, ὑπάρχει μέγας κίνδυνος νά ἐξαπατηθοῦμε.

Μάλιστα ὁ διάβολος μᾶς ἐξαπατᾷ καί μᾶς ἀπομακρύνει ἀπό τήν ἐν Χριστῷ ἀπλότητα. Θά ἐπαναλάβω αὐτό πού ἀναφέρει στούς Κορινθίους ὁ Ἀπόστολος: *Φοβᾶμαι δέ μήπως ἐξαπατηθεῖτε, ὅπως ἡ Εὐᾶ ἐξαπατήθηκε ἀπό τόν ὄφι. Καί λέει στή συνέχεια: «εἰ μὲν γάρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἀνείχεσθε...»⁶* καί οὕτω καθ' ἑξῆς. Κοιτάξτε· περνάει σέ ἕνα ἄλλο θέμα ὁ ἀπόστολος Παῦλος, στό θέμα τῆς πίστεως, καί λέει: *Φοβᾶμαι μήπως ἔρθουν ἄνθρωποι καί σᾶς κηρύξουν ἄλλο Εὐαγγέλιο, ἄλλον Ἰησοῦ Χριστό, ἄλλη ἠθική...* Αὐτό τό πράγμα δέν εἶναι καινούργιο,

6. Β' Κορ. 11, 4.

παιδιά· ἡ ἐποχή μας κηρύσσει πραγματικά ἓνα ἄλλο Εὐαγγέλιο.

Σήμερα βέβαια στήν Ἑλλάδα, κατὰ τεκμήριο, εἵμαστε ὀρθόδοξοι Χριστιανοί. Παρά ταῦτα, ὅταν κάποιος κάνει κάτι πού εἶναι πραγματικά ὀρθόδοξο, θά τοῦ ποῦν οἱ ἄλλοι: *Καλά, κι ἐμεῖς Χριστιανοί δέν εἵμαστε;...* Τότε ἐδῶ κάτι συμβαίνει· κάποιο ἄλλο Εὐαγγέλιο ἔχει ὁ ἓνας καί κάποιο ἄλλο Εὐαγγέλιο ἔχουν οἱ ἄλλοι. Ναί. Ἔχει διαμορφωθεῖ ἓνα ἄλλο Εὐαγγέλιο καί ἓνας ἄλλος Ἰησοῦς Χριστός στή σκέψη τους, στή νοοτροπία τους· ἓνας ἄλλος Ἰησοῦς Χριστός! Ξέρετε πόσο μεγάλος κίνδυνος ὑπάρχει; Καί μάλιστα ἓνας Ἰησοῦς Χριστός πού μπορεῖ νά ἱκανοποιεῖ, φέρεῖ εἰπεῖν, ἐγκόσμιες ὑποθέσεις, ὑλικά πράγματα! Γιατί ὄχι; Ἐξ ἄλλου τί εἶναι αἵρεση; Αἵρεση εἶναι τό νά λέει κανεῖς πράγματα διαφορετικά ἀπ' αὐτά πού μᾶς προσφέρθηκαν. Ἐκεῖ ὅμως δέν εἶναι ὁ Χριστός ὁ ἀληθινός, δέν εἶναι τό ἀληθινό Εὐαγγέλιο.

Βλέπετε πόσο μεγάλος κίνδυνος ὑπάρχει; Πρέπει λοιπόν νά προσέξουμε καί στό σημεῖο αὐτό.

Ἀκόμη πρέπει νά προσέξουμε καί σέ συνήθειες τῆς σύγχρονης νεολαίας, ὥστε νά μήν ἐξαπατηθοῦμε. Μήν ποῦμε: *Καπνίζουν οἱ ἄλλοι; θά καπνίσω κι ἐγώ. Παίρνουν ναρκωτικά οἱ ἄλλοι; θά πάρω κι ἐγώ, θά δοκιμάσω. Χρησιμοποιοῦν οἶνοπνευματώδη ποτά οἱ ἄλλοι; θά χρησιμοποιήσω κι ἐγώ.* Παιδιά, προσέξτε καί σ' αὐτό τό σημεῖο.

Βέβαια, ξέραμε μέχρι τώρα ὅτι οἱ ἄνδρες παρασύρονταν στό κρασί, γενικά στά οἶνοπνευματώδη ποτά, ὅπως καί στό τσιγάρο. Ἀλλά σήμερα... Τί νά πῶ; *Κομί-*

ζω γλαύκας εἰς Ἀθήνας, δηλαδή φέρνω κουκουβάγιες στήν Ἀθήνα, ὅπως ἔλεγε ἓνα παλιό γνωμικό, ἐνῶ εἶναι γεμάτη ἡ Ἀθήνα ἀπό κουκουβάγιες. Τό ξέρετε ὅλοι σας· τά κορίτσια σ' αὐτές τίς παραβάσεις ἔχουν ὑπερβεῖ τά ἴδια τά ἀγόρια! Πάρα πολλά κορίτσια στήν ἐποχή μας καπνίζουν! Πάρα πολλά κορίτσια στήν ἐποχή μας χρησιμοποιοῦν οἶνοπνευματώδη ποτά! ἀκόμη καί ναρκωτικά!...

Παιδάκια, προσέξτε. Ἐδῶ φεύγουμε ἀπό τήν ἐν Χριστῷ ἀπλότητα καί πηγαίνουμε σέ ἄλλους χώρους, τούς ὁποίους ἐγώ δέν σᾶς κήρυξα, ὅπως λέει ὁ ἀποστολος Παῦλος. Κάτι ἀλλότρια εὐαγγέλια καί ἀλλότριους Χριστούς μόνο ὁ διάβολος σπέρνει· ὁ Χριστός, ὁ ἀληθινός Χριστός, ἀσφαλῶς ὄχι. Μήν πεῖτε στή ζωή σας *μά εἶναι μόδα, μά οἱ συμμαθητρίδες μου καπνίζουν, μά ἐγώ θά ὑστερῶ*;... Καί μπορεῖ αὐτές πού καπνίζουν, ἢ οἱ συμμαθητές σας, νά σᾶς εἰρωνευτοῦν. Ἐσεῖς ὅμως θά πεῖτε: *Ὁχι, ἐγώ δέν καπνίζω*. Βέβαια πηγαίνετε σέ κοινό σχολεῖο, μέ καλούς καί κακούς. Δέν ἔχει σημασία· καί μέσα στήν κοινωνία εἶναι καί καλοί καί κακοί. Ἐσεῖς θά πεῖτε: *Ὁχι· ἐγώ δέν καπνίζω, ἐγώ δέν πίνω, ἐγώ δέν παίρνω ναρκωτικά ἢ ὅ,τι ἄλλο*. Τό νά μπορεῖ κανεῖς νά λέει τό *ὄχι* εἶναι μεγάλο πράγμα!

Προσέξτε λοιπόν, παιδιά, μήν ἐξαπατηθεῖτε. Εἶναι πολύ μεγάλο τό δόλωμα, φοβερός ὁ κίνδυνος στήν ἐποχή μας, νά ἐξαπατηθοῦν οἱ νέοι μας σέ ὅλα αὐτά τά κακά. Καί, ἀπ' ὅσα βεβαίως ἔρχονται στή δημοσιότητα, βλέπουμε αὐτά τά κακόμοιρα παιδιά νά πεθαίνουν ἀπό τά ναρκωτικά καί ἀπό τήν ποικίλη ἀσωτία στούς δρόμους!

Πρίν από καμμιά είκοσαριά μέρες, είχα δεϊ στήν κεντρική πλατεία τής Λαρίσης κάποιον νέο, σ' ένα από τά πολυσύχναστα δρομάκια της πού κόβει τή διαγώνια τής πλατείας. Ό νέος αυτός, πού δέν θά ήταν είκοσι πέντε χρονών, ήταν ξαπλωμένος στο δρομάκι αυτό· είχε βάλει έναν άδειο ταξιδιωτικό σάκκο γιά προσκέφαλο, ξυπόλητος, μέ πολύ βρώμικα πόδια καί λοιπά, καί κοιμόταν εκεί!... Άν πραγματικά νύσταζε, θά πήγαινε νά κοιμηθεϊ εκεί; Άναμφισβήτητα, όχι. Έστω νά μήν ήταν στό σπίτι του, κάπου θά πήγαινε νά κοιμηθεϊ. Έκει θά κοιμόταν; εκεί μέσα στόν δρόμο, πού περνούσαν όλοι;... Κάτι συνέβαινε λοιπόν. Δέν θέλει νά τό σκεφθεϊ κανείς πολύ· προφανώς είχε κάνει χρήση ναρκωτικών.

Η εποχή μας δέ –αυτή ή περίεργη ψυχρή παράξενη εποχή μας!– είναι τέτοια, πού περνούσαν όλοι από εκεί, έριχναν μιά ματιά, αλλά κανείς δέν ενδιαφερόταν, τί τάχα νά είναι αυτός ό νέος καί γιατί νά βρísκεται εκεί. Σέ μιά άλλη εποχή, θά γύριζαν γύρω του νά δοϋν τί συμβαίνει, τί έπαθε αυτός· θά τόν σκουντούσαν, θά τόν ρωτούσαν αν είναι καλά· τώρα όμως κανείς! Ούτε ακόμα καί τά όργανα τής δημοσίας τάξεως ενδιαφέρονται νά ενοχλήσουν τέτοιους τύπους. Έκει κοιμόταν· ήπιε τά ναρκωτικά του, καί κοιμόταν εκεί!

Καί έτσι θρηνοϋμε πάρα πολλές χιλιάδες θύματα. Καί στήν Ελλάδα πιά τό κακό άρχισε νά φουντώνει, όπως ήδη σέ πολύ χειρότερο βαθμό είναι σέ άλλες χώρες. Προσέξτε λοιπόν μήν εξαπατηθεϊτε.

Άλλά καί κάτι άλλο ακόμη. Υπάρχει κίνδυνος εξαπατήσεως από κοσμικά στοιχεϊα, προπαντός καί κυ-

ρίως από την φιλοσοφία, από τον κοινωνισμό⁷ και από την πολιτική. Θά ἔχετε προσέξει τί διακινεῖται στους νέους μας σήμερα από τέτοιες ιδέες φιλοσοφικές, κοινωνιστικές και πολιτικές... Τί διακινεῖται στους νέους μας!... Καί βλέπετε τούς νέους μας νά ἀποκτοῦν ιδέες περίεργες καί παράξενες, πολλές φορές δέ καί ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον ὕλιστικές ἀντιλήψεις, τέτοιες, πού φυσικά εἶναι ἀληθινή καταστροφή γιά τή νεολαία.

Γι' αὐτόν τόν λόγο θά παρακαλοῦσα νά προσέξετε στό σημεῖο αὐτό. Θά λέτε στόν ἑαυτό σας: Ἐγώ εἶμαι μαθητής, εἶμαι μαθήτρια· δέν μ' ἐνδιαφέρει τίποτε ἄλλο ἔξω ἀπό ἑκεῖνα πού μαθαίνω στό σχολεῖο. Δέν θά ἤθελα νά παρασυρθῶ ἀπό ρεύματα φιλοσοφικά, κοινωνιστικά ἢ πολιτικά. Ξαναλέω ἄλλη μιά φορά: Εἶμαι μαθητής, εἶμαι μαθήτρια· θά κοιτάξω τή δουλειά μου· ὅλα τ' ἄλλα δέν εἶναι γιά μένα. Ἐπειδή δέ εἶστε καί ἄνῳριμοι –καί εἶναι πολύ φυσικό αὐτό, γιατί εἶστε σέ νεαρή ἡλικία– ἀντιλαμβάνεστε πόσο εὐκόλα μποροῦν νά σᾶς ἐπηρεάσουν ὅλα αὐτά, καί στό τέλος νά σᾶς πετάξουν στό περιθώριο τῆς ζωῆς. Θά σᾶς χρησιμοποιήσουν κάποιοι ὅσο σᾶς χρειάζονται, καί κατόπιν θά σᾶς πετάξουν στό περιθώριο, στό πεζοδρόμιο τῆς ζωῆς.

Γι' αὐτό λέει στους Κολασσαεῖς ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν»⁸. Ποιά εἶναι τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου;

7. Ὁ παλαιὸς ὅρος πού χρησιμοποιήθηκε ἀντὶ τοῦ ὅρου σοσιαλισμός (γαλλ. *socialisme*). Στὴν Ἑλλάδα ἡ λέξη μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ 1834 στόν Γ. Θεοχαρόπουλο.

8. Κολ. 2, 8.

Εἶναι αὐτά πού σᾶς εἶπα, τά κοσμικά στοιχεῖα, τά ὁποῖα στήν πραγματικότητα εἶναι μία κουφότητα, μία κενή ἀπάτη, κούφια ἀπάτη! Προσέξτε, λέει, μὴ παρασυρθεῖτε καί φύγετε ἀπό τόν Χριστό, καί ἀκολουθήσετε αὐτά ὅλα πού στήν πραγματικότητα σᾶς προσφέρει μέ τήν διαλεκτική του ὁ διάβολος.⁹

Ὑπάρχει ὅμως καί ἓνα δεύτερο στοιχεῖο πού βρίσκουμε τώρα μέσα στήν ψυχή τῆς Εὐᾶς. Καί μιλῶ γιά τήν Εὐᾶ, γιατί στό προσκήνιο δέν φαίνεται ὁ Ἀδάμ. Μήπως εἶναι λίγο πιό πέρα; Μήπως θά ἔρθει μετά; Πάντως τό θέμα εἶναι ὅτι ὅταν ἡ Εὐᾶ δοκιμάζει τόν καρπό, δίνει καί στόν Ἀδάμ.

Ἀλλά γιατί ἄραγε δέν παίρνει μέρος ὁ Ἀδάμ; Τό λέγαμε σ' ἓνα προηγούμενο μάθημα.¹⁰ Ὡς δέν παίρνει μέρος καί ἀφήνει στή γυναῖκα του τήν πρωτοβουλία σέ ἓνα τόσο σπουδαῖο θέμα –κακῶς!– ἢ δέν ἦταν παρών. Καί φαίνεται ὅτι μᾶλλον τό δεύτερο πρέπει νά συνέβαινε· δέν ἦταν παρών. Διότι στόν Ἑκκλησιαστή διαβάζουμε ὅτι ἀγαθότεροι οἱ δύο ὑπέρ τόν ἓνα.¹¹ Δηλαδή σ' ἓναν κίνδυνο εἶναι προτιμότερο νά εἶναι δύο ἀπό τό νά εἶναι ἓνας. Ἄν ἦταν μπροστά καί ὁ Ἀδάμ, ἴσως νά ἔλεγε: *Γιά σᾶσιν· τί λέει τό φίδι;... καί θά ὑπῆρχε*

9. Διαλεκτική (>διαλέγομαι) εἶναι ἡ μέθοδος ἀναζητήσεως τῆς ἀλήθειας διά ἐρωταποκρίσεων, πού ξεκινάει ἀπό μία θέση, τήν ὁποία στή συνέχεια θέτει σέ ἀμφισβήτηση, μέ τήν ἀντιπαράθεση ἀπόψεων, γιά νά καταλήξει στή σύνθεση τῶν ἀντιθέσεων.

10. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Δ', Μάθημα 47ο*, ἐκδ. Ἱ. Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2020.

11. «Ἀγαθοὶ οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἓνα... ὅτι ἐὰν πέσωσιν, ὁ εἷς ἐγερεῖ τὸν μέτοχον αὐτοῦ, καὶ οὐαὶ αὐτῷ τῷ ἐνί, ὅταν πέσῃ καὶ μὴ ἢ δεύτερος ἐγείρῃ αὐτόν.» (Εκκλ. 4, 9-10).

ἴσως ἡ ἐλπίδα νά σωθοῦν. Ἀλλά φαίνεται πώς ὁ διάβολος διάλεξε μιὰ στιγμή πού ἡ Εὐά ἦταν ἀπομονωμένη. Καί ὅταν ὁ διάβολος ἀπομονώσει τόν ἄνθρωπο, εἶναι φοβερό.

Ξέρετε πόσες φορές ὁ διάβολος ἐπιχειρεῖ νά μᾶς ἀπομονώσει; Ἄς ποῦμε, μᾶς ἀπομονώνει στίς σκέψεις μας, νά λύσουμε μόνοι μας ἓνα θέμα –πού θά μπορούσε αὐτό νά λυθεῖ πολύ εὐκόλα ἐάν ζητούσαμε ἀπό ἄλλους νά μᾶς βοηθήσουν– κι ἔτσι αὐτό νά μᾶς ταλαιπωρήσει σέ ὑπερθετικό βαθμό ἐπειδὴ εἴμαστε μόνοι μας. Εἶναι μία ἀπό τίς μεθόδους τοῦ διαβόλου τό νά ἀπομονώνει, καί ἐκεῖ νά σκοτώνει τίς ἀνθρώπινες ψυχές, ἀλλά καί τά σώματα πολλές φορές.

Μία δεύτερη συνέπεια αὐτοῦ τοῦ διαλόγου εἶναι ὅτι μέσα στήν ψυχή τῆς Εὐας δημιουργήθηκε ἡ περιέργεια. Μέχρι τήν στιγμή ἐκείνη δέν εἶχε λόγους ἡ Εὐά νά εἶναι περιέργη· τώρα ὅμως τῆς δημιουργεῖται μιὰ περιέργεια· διότι, ὅταν λέει *«εἶδε ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρωσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὥραϊόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι»* καὶ λοιπά, ὅλα αὐτά δείχνουν ὅτι ἡ Εὐά ἄρχισε μέσα της νά γεννᾷ τήν περιέργεια.

Καί τώρα ἡ Εὐά, μετὰ τήν ἀπάτη πού ὑπέστη, προχωρᾷ στήν ἔμπρακτη περιέργεια, δηλαδή αὐτὴν πού φθάνει στὴ δοκιμή. Ἡ Εὐά εἶδε, ἐπιθύμησε, δοκίμασε, ἔπεσε, πέθανε. Ὅλα αὐτά ξεκίνησαν ἀπὸ τό *«εἶδεν»*. Ὅλα αὐτά χάλκευσαν τήν περιέργεια. Ἀλλά αὐτὴ ἡ περιέργεια κατέστρεψε ὅχι μόνο τούς πρωτοπλάστους ἀλλὰ καί ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος.

Στὴν ἐλληνικὴ μυθολογία, ὅπως καὶ στήν αἰγυπτιακὴ, ἔχουμε κάτι ἀνάλογο, πού ἀπηχεῖ αὐτὴν τὴν ἀλή-

θεια τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Φυσικά, ὅπως θά γνωρίζετε, αὐτά, μέ τίς παραδόσεις τῶν ἀνθρώπων, ὑπέστησαν κάποιες ἀλλοιώσεις καί τροποποιήσεις –ὅπως καί στόν μύθο τοῦ Προμηθέως καί σέ πολλά ἄλλα– ἀλλά ὁ πυρήνας πάντα μένει ὁ ἴδιος. Ὅλα αὐτά ἀπηχοῦν τήν Παλαιά Διαθήκη· μόνο πού στήν Παλαιά Διαθήκη ἔχουμε τήν ἀλήθεια καί μόνο τήν ἀλήθεια, ἐνῶ σέ ὅλα τ' ἄλλα ἔχουμε μυθικό μέν περίβλημα, ὁ πυρήνας ὁμοῦς εἶναι μία πραγματικότητα.¹²

Θά γνωρίζετε ἴσως τόν μύθο τῆς Πανδώρας. Ὑπάρχουν διάφορες ἐκδοχές. Θά σᾶς πῶ μία ἐκδοχή τοῦ μύθου.

Ὁ Ζεὺς ἤθελε νά κάνει κακό στούς ἀνθρώπους, ἐπειδή ὁ Προμηθέας ἔκλεψε τή φωτιά ἀπό τόν οὐρανό

12. Στή μνήμη πολλῶν ἀρχαίων λαῶν παρέμειναν νωπές οἱ ἀφηγήσεις τῶν προγόνων τους, πού μεταβιβάστηκαν ἀπό γενιά σέ γενιά· ὁμοῦς, λόγω τοῦ χονδροειδοῦς πολυθεϊσμοῦ τους, ἐφθάρησαν καί ἐξογκώθηκαν μέ μυθολογικά στοιχεῖα. Οἱ ἀρχαῖες αὐτές διηγήσεις καί παραδόσεις κράτησαν τήν καθαρή ἀρχική τους μορφή μόνο στόν Ἰσραηλιτικό λαό, πού ἔγινε ὁ θεματοφύλακας τῆς μονοθεϊστικῆς πίστεως. Βεβαίως, ὑπῆρξαν προσπάθειες νά ἀποδειχθεῖ πῶς οἱ μύθοι τῶν ἀρχαίων λαῶν ὑπῆρξαν τό πρότυπο τῆς Βίβλου· ἀλλά ἡ ἀπροκατάληπτη μελέτη τοῦ ὅλου θέματος καταδεικνύει πῶς οἱ ἐλάχιστες ὁμοιότητες μεταξύ τῆς Βίβλου καί τῶν ἀρχαίων μυθολογιῶν εἶναι ἐπιφανειακές, ἐνῶ οἱ διαφορές τους θεμελιώδεις. Οἱ ὁμοιότητες μαρτυροῦν τήν ὑπαρξή κοινῆς πηγῆς, ἀπό τήν ὁποία ἀντλοῦν τόσο ἡ Βίβλος ὅσο καί οἱ ἀρχαῖοι μύθοι, οἱ ὁποῖοι ἀναμφίβολα, σ' ἓνα μεγάλο μέρος τους, εἶναι ἀπλῶς παρεφθαρμένες καί παραποιημένες ἀναμνήσεις βιβλικῶν γεγονότων. Βλ. Werner Keller, *Ἡ Βίβλος ὡς Ἱστορία Λαῶν καί Πολιτισμῶν*, ἐκδ. Ἱστορική Βιβλιοθήκη, 1968, Νικ. Βασιλειάδη, *Ἀρχαιολογία καί Ἀγία Γραφή*, Ἀθήνα 1996, καί Σάββα Ἀγουρίδου, *Μύθος - Ἱστορία - Θεολογία*, Ἀθήνα 1988.

καί τούς τήν ἔδωσε. Πρῶτα λοιπόν ὑπῆρχαν μόνον ἄνδρες, καί ἡ Πανδώρα εἶναι ἡ πρώτη γυναίκα, πού τήν ἔπλασε ὁ Ζεὺς. Δέν ἐπεκτείνομαι στόν μύθο, δέν μᾶς ἐνδιαφέρει αὐτήν τή στιγμή, παρὰ θά σταθῶ μόνο στό ὅτι, ἐπειδή ἦταν ἡ πρώτη γυναίκα, τῆς ἔδωσε, λέει ὁ μύθος, ἓνα γαμήλιο δῶρο. Αὐτό ἦταν μιά *πυξίς*, *πυξίδα*, δηλαδή ἓνα *πυθίον*, ἓνα κουτί.

Εἰπώθηκε δέ ὅτι αὐτό ἦταν γεμᾶτο δῶρα γιά τόν γάμο της μέ τούς ἀνθρώπους, τούς ἄνδρες, γιά τούς ὁποίους ὁ Ζεὺς ἔπλασε τήν Πανδώρα. Σημειώστε ὅτι ὁ Προμηθεΐας, γνωρίζοντας τήν πονηριά τοῦ Διός, εἶπε στούς ἀνθρώπους νά μή τό ἀνοίξουν τό κουτί. Τελικά ὅμως τό κουτί ἀνοίχθηκε ἀπό τήν Πανδώρα, καί τότε ξεχύθηκαν ὅλα τά κακά ἐπάνω στή γῆ.

Τί δείχνει αὐτός ὁ μύθος; Δείχνει ὅτι ἡ γυναίκα, μέ τήν παράβασή της, μέ τήν περιέργειά της –*τί νά ἔχει ἐκεῖνο τό κουτί ἄραγε;*...– τό ἄνοιξε, κι ἀπό ἐκεῖ ξεχύθηκαν ὅλα τά κακά ἐπάνω στήν ἀνθρωπότητα, μαζί καί ὁ θάνατος.

Ἔνας Ἑλληνας ποιητής¹³ –σᾶς εἶπα πολλοί ἔχουν δουλέψει ἐπάνω σ' αὐτόν τόν μύθο– λέει τό ἐξῆς χαρι-

13. Εἶναι ὁ Ἡσίοδος, πού συνέταξε τή *Θεογονία* καί τά *Ἔργα καί Ἡμέραι* γύρω στό 750 π.Χ.. Στόν Αἰσχύλο, ἡ ἐλπίδα, ἀντί νά εἶναι κλεισμένη στό πιθάρι τῆς Πανδώρας, ἀποτελεῖ στήν πραγματικότητα τό δῶρο τοῦ Προμηθεΐως πρὸς τούς ἀνθρώπους. Σύμφωνα μέ τόν Αἰσώπο, ὁ Δίας εἶχε συγκεντρώσει ὅλα τά ἀγαθὰ σέ ἓνα κλεισμένο πιθάρι, ἀλλά τό ἐμπιστεύθηκε σέ ἀνθρώπινα χέρια. Ὁ ἀνθρώπος ὅμως δέν εἶχε αὐτοέλεγχον, καί θέλοντας νά δεῖ τί περιεῖχε τό πιθάρι, τό ἄνοιξε. Ἔτσι ὅλα τά καλά πού περιεῖχε πέταξαν ἀμέσως ξανά πρὸς τόν οὐρανό καί τούς θεούς, καί στό πιθάρι ἀπέμεινε μονάχα ἡ ἐλπίδα. Σέ αὐτή τήν περίπτωση ὅμως τό πιθάρι τό ἀνοίγει ἄνδρας.

τωμένο· ὅτι ἔσπευσε κάποιος καί ἔκλεισε τό κουτί, καί πρόλαβε νά ἐγκλωβιστεῖ μέσα στό κουτί ἡ ἐλπίδα. Ὅτι δηλαδή βγῆκαν ἀπό μέσα πολλά κακά, ἀλλά ἔμεινε ἡ ἐλπίδα. Καί αὐτή ἡ ἐλπίδα δέν ἀπηχεῖ παρὰ τόν Ἰησοῦ Χριστό.

Βλέπετε λοιπόν ὅτι καί οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καί οἱ ἀρχαῖοι λαοί εἶχαν φτιάξει κάτι ἀνάλογο, γιά νά δείξουν τί συμφορὰ μπῆκε στό ἀνθρώπινο γένος μέ τήν περιέργεια τῆς γυναίκας, καί γενικά μέ τήν περιέργεια! Γι' αὐτό καί ζητᾶμε στήν προσευχή μας: *«Κύριε καί Δέσποτα τῆς ζωῆς μου, πνεῦμα ἀργίας, περιεργείας, φιλαρχίας καί ἀργολογίας μή μοι δῶς...»*¹⁴.

Ἐν τούτοις θά σᾶς ἔλεγα, παιδιά, ὅτι ἡ περιέργεια, πού ἐμφανίζεται σάν κακία καί σάν πάθος, δέν εἶναι παρὰ ἓνα ὑποκατάστατο μιᾶς ἀγαθῆς περιέργειας, πού εἶναι μάλιστα καί ἔμφυτη στόν ἄνθρωπο. Εἶναι ἐκεῖνο πού ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὅτι *φύσει ὁ ἄνθρωπος ὀρέγεται τοῦ εἰδέναι*,¹⁵ ἐκ φύσεως δηλαδή ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ νά γνωρίζει, ἔχει ἀπό τή φύση του τήν ἐπιθυμία, τήν περιέργεια νά γνωρίζει.

Ἡ περιέργεια δέ, ὡς τάση γνωστική, θά ἔκανε βέβαια τούς πρωτοπλάστους νά γνωρίσουν βαθύτερα καί βαθύτερα τόν Δημιουργό τους· ἀλλά καί μεταπτωτικά ἀκόμα, ἡ καλῶς νοουμένη περιέργεια θά ἦταν μιά ἀναζήτηση τοῦ ἀρχετύπου τους, δηλαδή τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ Λόγου.

14. Κατανυκτική εὐχή τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἡ ὁποία ἀποδίδεται στόν ἅγιο Ἐφραίμ τόν Σύρο.

15. «Πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει.» (Ἀριστοτέλους, *Μετὰ τὰ φυσικά*, βιβλίον Α', 980α,21)

Ἔτσι, ἡ περιέργεια, μέ τήν καλή, μέ τήν ἀγαθή της διάσταση, ἐμφανίζεται ὡς φιλομάθεια, σάν μιά δίψα τῆς ψυχῆς, μιά δίψα τοῦ ἀνθρώπου γιά τή γνώση, γιά τήν ἐπιστήμη.

Ὁ Ἰσοκράτης γράφει θαυμάσια στόν Δημόνικο: «Ἐάν ἦς φιλομαθής, ἔσει καί πολυμαθής· ἃ μὲν ἐπίστασαι, ταῦτα διαφύλαττε ταῖς μελέταις, ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσλάμβανε ταῖς ἐπιστήμας.»¹⁶ Ἄν εἶσαι φιλομαθής, δηλαδή ἀγαπᾷς νά μαθαίνεις, τότε θά γίνεις καί πολυμαθής, θά γνωρίσεις πολλά πράγματα. Ἐκεῖνα πού γνωρίζεις νά τά διατηρεῖς μέ τήν συνεχή μελέτη· ὅσα ὅμως δέν ἔχεις μάθει, νά τά προσλαμβάνεις διά τῶν ἐπιστημῶν. Ἡ μελέτη διατηρεῖ τίς γνώσεις καί ἡ ἐπιστήμη τίς πολλαπλασιάζει. Εἶναι πολύ σπουδαῖο τό νά εἶναι κανεῖς φιλομαθής.

Λέει στή Σοφία Σειράχ: «οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα πεπαιδευμένης ψυχῆς»¹⁷, δηλαδή δέν ὑπάρχει ἀντάλλαγμα μορφωμένης ψυχῆς, δέν ὑπάρχει ὠραιότερο πρᾶγμα ἀπό τόν μορφωμένο ἄνθρωπο.

Κάποτε συναντᾷμε ἀνθρώπους, καί δυστυχῶς πολύ συχνά, πού ὄχι μόνο δέν εἶναι χριστιανικά μορφωμένοι, ἀλλά οὔτε κἄν κοινωνικά· δέν ξέρουν οὔτε κἄν νά χαιρετήσουν, οὔτε κἄν νά μιλήσουν, οὔτε κἄν νά καθήσουν σέ μιά καρέκλα! Εἶναι δυστύχημα. Γι' αὐτό καί θά πρέπει νά ἀποκτήσουμε πεπαιδευμένην ψυχήν, μορφωμένη ψυχή. Πολύ περισσότερο ὅμως, παιδιά, πρέπει νά μελετήσουμε τόν λόγο τοῦ Θεοῦ, τήν Ἁγία Γραφή, πού ἔχει πληθός σοφίας, γιατί ἐκεῖ εἶναι ἡ θεο-

16. Πρὸς Δημόνικον, 18, 1-3.

17. Σοφ. Σειρ. 21, 16.

λογία, ὑπάρχει βάθος ἐκεῖ· ἐκεῖ νά ἔχουμε περιέργεια!

Περιέργεια ἀκόμη πρέπει νά ἔχουμε καί γιά τήν ἴδια τή δημιουργία. Γράφει θαυμάσια ὁ ἅγιος Ἰσαάκ ὁ Σύρος τά ἑξῆς· ἀκοῦστε: «*Ἀνάγνωθι συνεχῶς καί ἀκορέστως ἐν ταῖς βίβλοις τῶν διδασκάλων περὶ προνοίας Θεοῦ, διότι αὗται καθοδηγοῦσι τὸν νοῦν εἰς τὸ ἰδεῖν τὴν τάξιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ ἐνδυναμοῦσιν αὐτὸν ἐξ αὐτῶν, καὶ κατασκευάζουσιν αὐτὸν κεκτῆσθαι νοήματα φωτολαμπῇ ἐκ τῆς λεπτότητος αὐτῶν καὶ ὁδεῦσαι ποιοῦσι μετὰ καθαρότητος πρὸς κατανόησιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ.*»¹⁸.

Λέει: Νά διαβάξεις ἀχόρταστα τά βιβλία τῶν διδασκάλων πού μιλοῦν γιά τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ –θά λέγαμε, τά φυσιοδιφικά βιβλία: Φυτολογίες, Ζωολογίες, Ἀστρονομίες, Γεωλογίες καὶ τά λοιπά– γιατί αὐτά καθοδηγοῦν τὸν ἀνθρώπινο νοῦ στό νά δεῖ τὴν τάξιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἔργων Του, νά τὸν δυναμώσουν καὶ νά τὸν κάνουν νά ἀποκτᾷ φωτεινά νοήματα ἀπὸ τὴ λεπτότητά τους καὶ νά τὸν ὠθοῦν μέ καθαρότητα πρὸς τὴν κατανόηση τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ. Μέ τὸν τρόπο αὐτόν, ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου λεπτύνεται, λέει ὁ ἅγιος, καὶ ἀρχίζει νά ἀγαπᾷ ἐκεῖνα πού ἀξίζουν. Γιατί, μὴ ξεχνᾶτε, ἡ γνώση πρέπει νά εἶναι ὑγιής. Ἐάν ἔχω γνώσεις καὶ σοφία δαιμονική, τότε σέ τί ἔχω νά ὠφεληθῶ;

Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἡ ἔνοχη περιέργεια, πού εἶναι προῖόν τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου, τοῦ πεσμένου. Αὐ-

18. Λόγοι Ἀσκητικοί, Λόγος ΚΓ', *Περὶ ἀγάπης Θεοῦ καὶ ἀποταγῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀναπαύσεως*, ΕΠΕ 8α, 366.

τή ἐκδηλώνεται ὅταν ἔχω περιέργεια νά μάθω τά μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Ποιά μυστήρια τοῦ Θεοῦ; Ἐκεῖνα πού ὁ Θεός ἀποσιωπᾷ. Νά μάθω, ἐπὶ παραδείγματι, τὸ ὄνομα τοῦ Ἀντιχρίστου, καὶ ἔτσι νά πέσω σέ μιά ἀριθμοσοφία.

Κυκλοφορεῖ στή Λάρισα ἓνα περιοδικό μέ ἀριθμοσοφία· δηλαδή, ἀπό τά νούμερα, τούς ἀριθμούς, νά προσπαθῶ νά βγάλω κάποια συμπεράσματα. Ἦ ἀκόμη νά μάθω πότε θά ἔρθει ξανά ὁ Χριστός, πότε θά γίνεῖ ἡ Β΄ Παρουσία Του. Μά ὁ ἴδιος ὁ Κύριος δέν εἶπε αὐτό νά μὴν τό ἐρευνοῦμε; Δέν εἶπε «οὐκ ἔστιν ὑμῶν γνῶναι χρόνους καὶ καιροὺς οὓς ὁ πατήρ ἔθετο ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐξουσίαν»¹⁹, ὅτι δέν εἶναι δικό σας θέμα νά ἐρευνᾶτε χρόνους καὶ καιροὺς; Τό ἴδιο λέει καὶ ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης: «Οὐ δεῖ περιεργάζεσθαι τὰ σεσιωπημένα τῇ θείᾳ Γραφῇ»²⁰. Δέν πρέπει, λέει, νά περιεργάζεται κανεὶς ἐκεῖνα πού ἀποσιωπᾷ ἡ Ἁγία Γραφή.

Ἐδῶ πρέπει νά ποῦμε πῶς μία τέτοια περιέργεια ὀδηγεῖ στήν πλάνη. Γι' αὐτό καὶ ἔχουμε τόσες πλάνες στήν ἐποχή μας.

Ἀκόμη, εἶναι ἡ περιέργεια πού ἔχουμε γιὰ τό μέλλον· πού καταφεύγει κανεὶς σέ μαντικές μεθόδους, δηλαδή νά μαντεύεται. *Τί θά γίνεῖ; Θά παντρευτῶ; δέν θά παντρευτῶ;... Θά πετύχω; δέν θά πετύχω;...* Ἔτσι,

19. Πράξ. 1, 7.

20. Ὁδηγός, PG 89,40B. Πρβλ. ἁγ. Εἰρηναίου: «Ἀσφαλέστερον καὶ ἀκινδυνότερον τὸ περιμένειν τὴν ἔκβασιν τῆς προφητείας ἢ τὸ καταστοχάζεσθαι καὶ ὑπομαντεύεσθαι.» (Κατὰ Αἰρέσεων, V, 30, 3. PG 7,1205C).

ἔχουμε τὴν χειρομαντία, ἔχουμε τὴν καφεμαντία –τό φλυτζάνι πού τό ἀναποδογυρίζουμε καί βλέπουμε τί ἔχει νά μᾶς πληροφορήσει γιά τό μέλλον– καί ἄλλου εἰδους μαντεῖες. Ὅλα αὐτά, πραγματικά, εἶναι μία περιέργεια παραπλανητική, βλαβερή.²¹

Ἐπίσης ὑπάρχει καί ἡ περιέργεια τῶν αἰσθήσεων τῆς ὁράσεως, τῆς ἀκοῆς καί τοῦ σέξ. *Τί εἶναι αὐτό; Τί εἶναι ἐκεῖνο;* Περιέργεια νά μάθουμε ξένες ὑποθέσεις· *τί κάνει αὐτός καί τί κάνει ἐκεῖνη!*

21. Ἡ μαντεία εἶναι θρησκευτική ἄποψη πού κινεῖται ἔξω ἀπό τόν χώρο τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἁγία Γραφή ἀπαγορεύει στούς πιστούς νά καταφεύγουν στούς μάγους καί μάντις (Λευτ. 18,10. Ἠσ. 47, 13-14). Στό Λευϊτ. 19,31, ἀναφέρεται χαρακτηριστικά: «*Οὐκ ἀκολουθήσετε ἐγγαστριμύθοις, καί τοῖς ἐπασιδοῖς οὐ προσκολληθήσεσθε, ἐκμανθῆναι ἐν αὐτοῖς· ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός ὑμῶν*»· δέν θά ἀκολουθήσετε αὐτούς πού ἔχουν πνεῦμα μαντείας, ὥστε νά μαινεστε ἀνάμεσα σ' αὐτούς· ἐγώ εἰμαι Κύριος ὁ Θεός σας! Οἱ Ἀποστολικές Διαταγές λένε: «*Φεύγετε... ἐπασιδᾶς, κλήδονας, μαντείας, καθαρισμούς, οἰωνισμούς, ὀρνιθοσκοπίας, νεκρομαντείας, ἐπιφωνήσεις*» (7, 3). Οἱ θεοφόροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας κανονίζουν (ἐπιτιμοῦν) αὐτούς πού ἀσχολοῦνται μέ αὐτά. Ὁ μέγας Βασίλειος τοῦς θέτει τό ἐπιτίμιο τῆς ἀκοινωνησίας γιά 20 χρόνια. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης τοῦς ἀπαγορεύει τήν θεία Κοινωνία διά βίου, γιατί τοῦς θεωρεῖ ἀρνητές τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης φανερώνει ποῦ ὁδηγεῖ ἡ σχέση τοῦ πλανημένου ἀνθρώπου μέ τή μαγεία: *Τά μαγικά ὁδηγοῦσιν τόσον ἐκείνους ὅπου τά μεταχειρίζονται, ὅσον καί ἐκείνους ὅπου τά ζητοῦν, εἰς τήν λατρείαν καί προσκύνησιν τῶν εἰδώλων καί τῶν δαιμόνων, ἐνῶ αὐτοί πού τά δέχονται ἐν γνώσει τους, ὅλοι γίνονται κατοικία τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος (Λόγος κατὰ τῶν μαγικῶν εἰδῶν). «Μὴ θύειν εἰδώλοις, μὴ μαντεῖα περιεργάζεσθαι.»* (Εὐσεβίου Καισαρείας, *Βίος μεγάλου Κωνσταντίνου*, 4,25,1). «*Εἰ βούλει Χριστιανὸς γενέσθαι, φέροι μοι ... πάντα τὰ περίεργά σου*» (Καλλινίκου μοναχοῦ). Πρβλ. «*τῶν τὰ περίεργα πραξάντων*» (Πράξ. 19, 19).

Ὁ μέγας Βασίλειος λέει: «παῦσαι τὰ τοῦ δεῖνος κακὰ περιεργαζόμενος»²². Παῦσε νά ἀσχολεῖσαι καί νά περιεργάζεσαι τὰ ἄσχημα πού κάνει ὁ ἄλλος. Καί ὅπως λέει ὁ ἅγιος Ἐφραίμ ὁ Σύρος, «μὴ περιεργάζου τὰ μὴ ἴδιά σου, διὰ νὰ μὴ ἀπωλέσῃς τὰ ἴδιά σου»²³. Μὴν περιεργάζεσαι τὰ ξένα πράγματα, γιὰ νὰ μὴ χάσεις τὰ δικά σου.

Πῶς θεραπεύεται κανεὶς ἀπὸ τὴν περιέργεια; Μὲ τὴν αὐτογνωσία, δηλαδή νὰ μάθω ἐγὼ ποιὸς εἶμαι, καί μὲ τὴν καλλιέργεια τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον.

Ἀλλά, πρῶτα ὁ Θεός, θά συνεχίσουμε. Νά σᾶς εὐλογεῖ ὁ Θεός.

Κυριακή, 30 Σεπτεμβρίου 1984

22. Ὁμιλία εἰς τὸ Πρόσεχε σεαυτῶ, ΒΕΠΕΣ 54, 33.20.

23. Βλ. Σοφ. Σειρ. 3, 21.